

Parshat Vayichi
From Peak to Trough

Simon Wolf

Sefer Breishit ends with Yosef articulating that the reality for Bnei Yisrael in Egypt has deteriorated and that those fortunes will not be reversed quickly. There have already been subtle changes (See Parshat Vayichi – The Writing on the Wall) underway and now, without Yosef’s pedigree and influence in the echelons of power, the situation will only continue to worsen. This is summarized in Yosef’s last words, “And Yosef said to his brothers, ‘I am about to die; and God will surely take notice of you (פָּקֵד יִפְקֶדְךָ) and bring you up from this land to the land that He promised to Avraham, Yitzchak and Yaakov.’ And Yosef made Bnei Yisrael promise, saying, ‘When God has surely remembered you (פָּקֵד יִפְקֶדְךָ), you shall carry up my bones from here.’”¹ Yaakov’s burial already bore hints of this, but Yosef’s inability to have himself interred in Eretz Cana’an is a clear indication that Bnei Yisrael no longer had complete freedom of mobility. In addition, the fact that Yosef in his last will and testament speaks of some indeterminate time in the future implies that the current situation will persist for an extended duration and not be resolved quickly. Lastly, the need for God’s intercession in order to return Bnei Yisrael to Eretz Cana’an suggests that Bnei Yisrael’s standing will deteriorate to the point that it will necessitate divine intervention to extract them from Egypt. None of this bodes well for the generations succeeding Yosef.

Many years later, Moshe brings this prophetic vision and request of Yosef to fruition. The fulfillment of the necessity for divine involvement in extracting Bnei Yisrael from Egypt begins when God instructs Moshe to gather the elders of Yisrael and tell them that God appeared to you with the following message, “I have taken note of

you (פָּקֵדְךָ יִפְקֶדְתִּי) and of that which is being done to you in Egypt...”² When Bnei Yisrael leave Egypt, the remainder of Yosef’s petition is realized as the Torah relates, “And Moshe took with him the bones of Yosef, who had exacted an oath from the Bnei Yisrael, saying, ‘God will surely remember you (פָּקֵד יִפְקֶדְךָ) and then you shall carry up my bones from here with you.’”³ Yosef and Moshe form the bookends of Bnei Yisrael’s sojourn in Mitzrayim. Yosef is the leader that unknowingly paves the way for the enslavement of Bnei Yisrael in Egypt; his star rises and then sets in Mitzrayim and Bnei Yisrael’s fortunes follow his standing. Moshe Rabbeinu is the one who reverses that process. As predicted by Yosef, the divine intervention facilitates an ever growing reputation and increase in stature for Moshe and with his improving prospects the plight of Bnei Yisrael in Egypt follows suit.

The Torah spends a lot of time describing the enslavement of Bnei Yisrael in Egypt, their difficult predicament and the harsh conditions that they faced. That is all a prelude to the extensive text that follows that is dedicated to the redemption and salvation that God provides Bnei Yisrael from their bondage to the Egyptians. Upon Bnei Yisrael’s arrival in Egypt, they are treated to the best that Mitzrayim has to offer; they are settled in the choicest of locations⁴ and treated to the privileges of the aristocracy and ruling class.⁵ With Yosef’s sponsorship, they prosper and flourish in their new environs.⁶ Their success and growth breeds envy and enmity which leads the Egyptians to slowly disenfranchise and eventually enslave Bnei Yisrael.⁷ Despite the bondage, Bnei Yisrael continue to expand and with their sustained growth, the antipathy of the Mitzrim towards Bnei Yisrael grows into animus.⁸ That hostility leads the Egyptians to further oppress Bnei Yisrael⁹ and eventually commit genocide.¹⁰ The Torah never gives an exact number of years,

¹ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאַלְלֵקִים פֶּקֶד יִפְקֶד אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנָיָו יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֶד אֲלֵיכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה: (בראשית נ, כד-כה)
² לָךְ וְאֶסְפֹּת אֶת-זִקְנִי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים יִקְוֶה אֲלֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק וַיִּעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֶדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת-הָעֵשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרָיִם: (שמות נ, טז)
³ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי נִשְׁבַּע הַשְּׂבִיעִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֶד אֲלֵיכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם: (שמות יג, יט)
⁴ וְאִתָּה צִיְתָה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מֵאָרֶץ מִצְרָיִם עֲגֻלוֹת לְטַפְכֶם וְלְנִשְׁלֹם וְנִשְׁאֲתֶם אֶת-אֲבִיכֶם וּבְאֲתֶם: וְעֵינֵיכֶם אֶל-תַּחַס עַל-פְּלִיגָם כִּי-טוֹב כִּלְ-אָרֶץ מִצְרָיִם לָכֶם הוּא: (בראשית מה, יט-כ)
⁵ וַיֹּאמֶר פְּרַעֲוֹ אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ וְאֶחָיו בָּאוּ אֵלַי: אָרֶץ מִצְרָיִם לִפְנֵיךָ הוּא בְּמִטֵּב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אֶחָיו יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְאִם-יֵדַעַת וַיִּשְׁבְּבֹם וְנִשְׁבְּחֵם וְנִשְׁמַתֶּם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל-אֲשֶׁר-לִי: (בראשית מז, יו-יז) וַיִּנְשֹׁב יוֹסֵף אֶת-אֲבָיו וְאֶת-אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּמִטֵּב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמֶסֶס כְּאִשֶׁר צִוָּה פְּרַעֲוֹ: (בראשית מז, יא)
⁶ וַיִּכְלַל יוֹסֵף אֶת-אֲבָיו וְאֶת-אֶחָיו וְאֶת כָּל-בֵּית אֲבָיו לָחֵם לְפִי הַטָּף: (בראשית מז, יב) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיִּאֲחָזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד: (בראשית מז, כז) וַיִּוֹתֵר מִן הַמִּצְרָיִם, שֶׁהֵם הָיוּ נֹתְנֵי חֹמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ נֹתְנֵי חֹמֶשׁ, עוֹד וַיִּוֹתֵר וַיִּוֹתֵר עַל כָּל זֹאת שֶׁהִקְבִּי"ה הָיָה בְעֶזְרָם לְפָרוֹתָם וּלְרֻבּוֹתָם, כִּמוֹ שֶׁהִבְטִיחַ לַיַּעֲקֹב אֲבִיהֶם, עֵינֵי הָעֵרָה 6

שְׂנֵאֵל אֶל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִם כִּי לְגוֹי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שֶׁם (שכל טוב בראשית מז, כז) וַיִּאֲחָזוּ בָּהּ – כִּי כָל הָאָרֶץ הִיְתָה לְפָרְעוֹ וְנִתְּנָה לָהֶם, וְהָיָה לָהֶם לְאֲחֻזָּה, כִּי הֵם לֹא מִכְרוּ כָלָם. כִּי כִמוֹ שֶׁלֹּא מִכְרוּ הַכֹּהֲנִים שְׂהִיָּה לָהֶם חוֹק מֵאֵת פְּרַעֲוֹ, כִּי יוֹסֵף כִּילְכַל אַחִיו, וְלֹא מִכְרוּ כָלָם, וְהִיְתָה הָאָרֶץ לָהֶם לְאֲחֻזָּה. (ר"י בכור שור שם) וַיִּשְׁבַּע יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וַיִּאֲחָזוּ בָּהּ – רֹצֵה לְוֹמֵר שֶׁעִם הַשְּׂתַעֲבָד אֲנִשֵּׁי הָאָרֶץ לְפָרְעוֹ בְּזָה הָאוֹפֵן שִׁהִיָּה חֲמִישִׁית הַתְּבוּאָה לְפָרְעוֹ, הֵנָּה יִשְׂרָאֵל יֵשֵׁב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם, בְּחֻלְק מִנְהַג שְׂהִיָּה נִקְרָא אֶרֶץ גִּשְׁן, וְהִיָּה לָהֶם אֲחֻזָּה בָּהּ, וְהָיוּ בְנֵי חוֹרֵין מִנְתִּיבַת הַחֲמִישִׁית לְפָרְעוֹ. (רלב"ג ביאור המילות שם)
⁷ וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָב וַעֲצוּם מִמֶּנּוּ: הִבֵּה נִתְחַכְמָה לּוֹ פִּן-רִבְיָה וְהִיָּה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינּוּ וְנִלְחַם-בְּנּוּ וְעֲלָה מִן-הָאָרֶץ: וַיִּשְׁמְעוּ עֲלָיו שְׂרֵי מִסָּיִם לְמַעַן עֲנֹתוֹ בִּסְבִלְתֶּם וַיְבֹן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעוֹ אֶת-פִּתּוֹם וְאֶת-רַעְמֶסֶס: (שמות א, ט-יא)
⁸ וְכֹאשֶׁר יַעֲנֵה אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרָץ וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (שמות א, יב)
⁹ וַיַּעֲבְדוּ מִצְרָיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה: וַיִּמְרֹאוּ אֶת-חֵייהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶל וּבְלִבְנֵי-וּבְכָל-עַבְדָּה בְּשָׂדֵה אֶת כָּל-עַבְדֹתֶם אֲשֶׁר-עַבְדוּ בְּהֶם בְּפָרָה: (שמות א, יג-יד)
¹⁰ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרָיִם לְמִלְלֵי־הַעֲבָרִית אֲשֶׁר שֵׁם הָאֲחֻת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׂנִיב פּוֹנֵה: וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֹן אֶת הָעֲבָרִית וְרִאִיתָ עַל-הָאֲבָנִים אִם-בֶּן הוּא וְהִמְתַּן אֹתוֹ וְאִם-בַּת הוּא וְחָיָה: (שמות א, טו-טז) וַיִּצְוּ פְּרַעֲוֹ לְכָל-עַמּוֹ לְאִמְרָה לְכָל-הַבְּנֵי הַיְלֹד הַיְאֹרָה תִּשְׁלִיְהוּ וְנָלִי הַבַּת תְּחַיֶּי: (שמות א, כב)

but the impression one gets is that Bnei Yisrael linger in this difficult predicament for generations or for what seems to be an eternity. That hopeless existence remains the status quo until the pivotal moment when God "hears" (pays heed to) Bnei Yisrael's cries of suffering and pain and God "remembers" his covenant with the forefathers.¹¹ At this significant turning point, in order to redeem Bnei Yisrael from their Egyptian masters, God engages Moshe to be His emissary.

At the peak of his ascendancy, Yosef's rise to power breeds success on two planes. He first and foremost was effective at enriching Paraoth and enslaving the Egyptians to Paraoth (see Miketz – Interpreting Dreams). In addition, he provides a haven for his family to not only survive the years of famine, but to also flourish and grow.¹² In the subsequent years, the slow deterioration in Yosef's clout leads to a parallel diminution in Bnei Yisrael's standing. The erosion finally reaches its nadir when a new Paraoth arises "who did not know Yosef."¹³ With Yosef a forgotten relic of the past, Paraoth now turns his enslaved nation on the prosperous foreigners. This allows Paraoth to preserve for himself the enrichment facilitated by Yosef without having to bear the burden of indebtedness and gratitude owed to his benefactor. It also enables him to placate his indentured tax paying subjects by providing them with slaves to facilitate their prospering and dispel any ill will surrounding their tax burden to Paraoth. This in turn further enriches Paraoth and helps him to solidify his hold on power.

From a macro perspective, Bnei Yisrael's experience in Egypt is similar to the shape of the letter "U" or a parabola; a steady descent from unfettered success to enslavement, a wallowing in despair for an extended period of time and then a meteoric rise to return to being ascendant. As already noted above, Bnei Yisrael's prospects vacillate with the stature of their leader and therefore the waning of Yosef's influence is matched by a similar decline in Bnei Yisrael's standing. Not surprisingly, the recognition of God is highly correlated with His representatives; the fading memory of Yosef is matched by an equal diminishment in awareness of God. In contrast, Paraoth's stature is inversely correlated with that

of Bnei Yisrael and Yosef. Paraoth is at his peak, believing that he is and acting as a deity, when Bnei Yisrael are at their lows facing hopelessness and despair as slaves. When the time for God's intervention on behalf of Bnei Yisrael arrives, God enlists Moshe to redeem Bnei Yisrael. In a sense, Moshe is empowered to become the inheritor of Yosef's leadership mantle. In order to successfully emancipate and rescue Bnei Yisrael, Moshe will have to simultaneously reverse that which Yosef did and that which happened to Yosef. To counter the devaluing of Yosef's standing, Moshe will have to grow from his humble beginnings to become a revered leader in the eyes of Paraoth and the Egyptians. Moshe's rising cachet will cause Bnei Yisrael's prospects to revive in tandem. At the same time, Moshe will be God's proxy to slowly dispossess Paraoth of all the gains engineered for him by Yosef. The downgrading of Paraoth and the rise of Moshe and Bnei Yisrael will also see a parallel increase in the recognition and veneration of God. Given this description of the events, one would expect to find in the Torah's description an inverse parallel between the life of Yosef and that of Moshe in Egypt. In addition, one would expect the same to be true of the Paraoth in Yosef's time and the Paraoth during the era of Moshe where one's increasing fortunes would be mirrored by the deteriorating financial condition of the other.

At the end of Parshat Vayigash, the Torah seemingly does a flashback to describe Yosef's managing of the famine prior to his family's arrival. After the seven years of abundance, the seven years of famine arrive. As predicted by Yosef, the famine is intense, so severe that Egypt and Canaan languish because of the lack of food.¹⁴ The deprivation drives the people to purchase food from the stores that Yosef had amassed during the years of plenty. With the lack of nourishment so pronounced, Yosef's foresight and shrewd planning allow him to **collect all the money (or silver) that was found in land of Egypt** and Eretz Canaan.¹⁵ So much so, that the Torah describes that there was no longer any currency found in the land of Egypt or in Eretz Canaan.¹⁶ At this point, the masses are left in a difficult predicament. They no longer have any capital with which to purchase food, but at the

¹¹ וַיִּהְיֶה בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָחֶז בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֶבֶדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל־הָאֱלֹקִים מִן־הָעֶבֶדָה: וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹקִים: (שמות ב, כג-כה)
¹² וַיֵּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֶל־תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי: וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֲלֵקִים הַשָּׂבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כַּיּוֹם הַזֶּה לְהַחִיית עַם־רַב: וְעַתָּה אֶל־תִּירָאוּ אֲנִי אֲכַלְל אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְכֶּם וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עִלְיָם: (בראשית נ, יט-כא) \\ עיין הערות 5 ו 6

¹³ וַיָּקָם מֶלֶךְ־חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֶת־יוֹסֵף: (שמות א, ח)
¹⁴ וְלָחֶם אֵין בְּכֹל הָאָרֶץ כִּי כָבֵד הָרַעֲב מְאֹד וַתִּלָּה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעֲב: (בראשית מז, יג)
¹⁵ וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֶׁבַע אֲשֶׁר הֵם שְׂבָרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתוֹ פְּרֹעָה: (בראשית מז, יד)
¹⁶ וַיְהִי הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָל מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה לָנוּ לָחֶם וְלִמָּה נִמּוֹת נִגְדָךְ כִּי אֵפֶס קֶסֶף: (בראשית מז, טו)

same time the famine has them on the brink of starvation. In order to allow the people to survive, Yosef agrees to barter the food in his silos in exchange for the livestock of the people.¹⁷ The plan is eminently successful and once again the Torah indicates that Yosef **accumulates all the livestock in the region**.¹⁸ In the subsequent year, the people are back in the same predicament of facing hunger without any means to acquire food. All that is left in their possession is their land and themselves. Faced with the prospect of death, the people offer their remaining assets to Yosef. They propose **submitting themselves and their land as slaves to Paraoth** in exchange for sustenance.¹⁹ Yosef accepts their suggestion and he amasses all the land in Egypt on behalf of Paraoth. He then transfers the population throughout Mitzrayim in order to demonstrate and reinforce the people's new state of enslavement.²⁰ Realizing that the populace had nothing more to offer, Yosef institutes a long term solution. He establishes a new tax regime by which Paraoth's ownership of the people and the land would require the Egyptians to pay yearly a fifth of their production to Paraoth.²¹ In this way, he transforms the transitory famine into a long term annuity for Paraoth.²² Similar to modern times, **the parsonage of the Egyptian priests was exempt from this taxation**. That is because as priests they received a ration from Paraoth and therefore they, unlike the rest of the population, were not forced to sell their land in exchange for provisions.²³ To summarize, through the famine, Yosef engineers Paraoth's accumulation of all the hard currency and all the livestock in Egypt. In addition, he enslaves the entire population to Paraoth with the exception of the priests who serve Paraoth. Paraoth is now all powerful, a demigod, master of all and owner of everything.

In order to undermine Paraoth's power and deification, Moshe, with God's help, will have to roll back all the "assets" that Yosef facilitated. Not surprisingly, the first to come to Paraoth's defense,

when confronted by Moshe and Aharon and God's message, are the Chartumin (חַרְטָמִים).²⁴ They strengthen Paraoth's resolve to reject submitting to God by replicating the sign proffered by Moshe (Aharon's staff turning into a Tanin) and the first two plagues. By the third plague (Kinim), they are rendered useless.²⁵ Most significantly, **the Chartumim's unique status is completely undermined** by the plague of Sh'chin (שִׁחִין), where the Torah goes out of its way to describe that "the Chartumim were unable to confront Moshe because of the Sh'chin, for the Sh'chin afflicted the Chartumim as well as all the other Egyptians."²⁶ The next plague, Barad (בָּרָד), brings about the first Egyptian insurrection against Paraoth. When Paraoth stubbornly rejects Moshe's warning of the impending hail, his subjects have to make a decision as to whether to stand by Paraoth and risk losing their possessions or to defy Paraoth and heed the warning of Moshe who has had recurring prescience. The cracks in the ice start to form when the Torah relates that "those of Pharaoh's servants who feared God's word brought their slaves and livestock indoors to safety; but those who paid no regard to the word of God left their slaves and livestock in the fields."²⁷ By the next plague of Arbeh (אַרְבֵּה), the dissent among Paraoth's servants is unanimous and they unabashedly rebuke him, "How long shall this be a snare to us? Let the people go to worship God, their Lord! Are you not yet aware that Egypt is lost?"²⁸ **The Egyptians, enslaved to Paraoth, have had enough and they break ranks with their master and assert their independence** forcing Paraoth to recall Moshe and Aharon. Paraoth has now lost his subjects, but by God's design his obstinacy persists. After the subsequent plague of Choshech (חֹשֶׁךְ), Paraoth summons Moshe to inform him that he finally acquiesces to permitting Bnei Yisrael travelling to worship God with one proviso that they leave their livestock behind. Moshe rejects this compromise and informs Paraoth that not only will Bnei Yisrael leave Egypt with their own

¹⁷ ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפס כסף: ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההוא: (בראשית מז, זז-זי)

¹⁸ ויתתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נקחד מאדני כי אם תם חספך ומקנה הבקמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גוינתו ואדמתנו: (בראשית מז, ח)

¹⁹ למה נמות לעיניך גם אֲנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אֲנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ונתן זרע ונתנה ולא נמות והאדמה לא תשם: (בראשית מז, ט)

²⁰ ויקח יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ויתהי הארץ לפרעה: ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו: (בראשית מז, כא)

²¹ ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה: והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע חיות: יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם: ויאמרו החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה: (בראשית מז, כג-כה)

²² וישם אדני יוסף לחק עד היום הזה על אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת הכהנים לבדם לא היתה לפרעה: (בראשית מז, כו)

²³ רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם: (בראשית מז, כב)

²⁴ למרות שאף פעם לא נקראים כהנים, "ל שהחרטמים הם כהני הדת המצרית או אנשים חשובים ובעלי מעמד בדת המצרית ובבית פרעה \\\ עיין שד"ל בראשית מא, ח: ... ולדעת אחרים מן חרט, שבו היו חורטים ורושמים על האבנים הצוירים העומדים להם במקום כתיבה, והכהנים והחכמים לבדם היו מבינים הכתיבה ההיא הנקראת hieroglyphica כלומר חקיקה קדושה..."

²⁵ ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ויתהי הכנם באדם ובבהמה: ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלקים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יקוק: (שמות ח, יד-טו)

²⁶ ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה מפני השחין כי היה השחין בחרטמים ובכל מצרים: (שמות ט, יא)

²⁷ הירא את דבר יקוק מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים: ואשר לא שם לבו אל דבר יקוק ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה: (שמות ט, כ-כא)

²⁸ ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את יקוק אלקיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים: (שמות יז, ז)

livestock, but that the Egyptians will also provide their animals to Bnei Yisrael as sacrifices to God.²⁹ Before the final plague, God requests that Moshe ask of Bnei Yisrael that they “borrow” gold and silver utensils from their neighbors before they depart Egypt.³⁰ After the tenth plague, Paraoh grants Moshe the right to take Bnei Yisrael out of Egypt **with all their livestock**.³¹ Following Moshe’s request, Bnei Yisrael also “borrow” **gold and silver utensils** from the Egyptians and the Torah testifies that Bnei Yisrael “despoiled Egypt (וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם).”³² With this, Moshe completes the full reversal of Yosef’s actions that had accrued to Paraoh’s benefit (see first illustration); the uniqueness of the priestly class has been revoked, Paraoh has been abandoned by his subjects, and Paraoh and Egypt have been dispossessed of their livestock and wealth.

At the conclusion of Yosef’s interpretation of the dreams of Paraoh, he launches into a short advisory monologue. “Therefore, let Paraoh find a man of discernment and wisdom, and appoint him over the land of Egypt. And let Paraoh appoint administrators over the land, and organize and divide the land of Egypt in the seven years of plenty. Let all the food of these good years that are coming be gathered, and let the grain be amassed under Paraoh’s authority as food to be stored in the cities. Let that food be a reserve for the land for the seven years of famine which will come upon the land of Egypt, so that the land may not perish in the famine.”³³ “The plan pleased Paraoh and all his servants. And Paraoh said to his servants, ‘Is there found such a man in whom there is the spirit of God?’ And so Paraoh said to Yosef, ‘Since God has made all this known to you, there is none so discerning and wise as you. You shall be in charge of my court, and by your command shall all my people be directed;

only with respect to the throne shall I be superior to you.”³⁴ **Paraoh needs Yosef** (see Parshat Miketz – Interpreting Dreams) to execute on his suggested plan and that catapults Yosef to become the viceroy of Egypt. **His stature continues to grow in the eyes of the Egyptians** as the Torah opines “and Yosef was the vizier of the land; it was he who dispensed rations to all the people of the land³⁵...and He (God) has made me a father to Paraoh, master of all his household, and ruler over the whole land of Egypt...God has made me lord of all Egypt³⁶...The news reached Paraoh’s palace: ‘Yosef’s brothers have come.’ And it pleased Pharaoh and his servants (וַיִּטֵּב בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו).”³⁷ Yet, despite all his grandeur, **Yosef remains an outsider** to the Egyptians because of his origins as an Ivri.³⁸ At first Yosef is granted **direct audiences with Paraoh**³⁹ and he **resettles his family in the land of Goshen**.⁴⁰ Later, Yosef is only able to **petition Paraoh through intermediaries**⁴¹ (see Parshat Vayichi – The Writing on the Wall) and **Bnei Yisrael’s freedom of movement is curtailed**.⁴² After Yosef and his brothers pass away, the subjugation of Bnei Yisrael begins in earnest when “a new Paraoh arises **who did not know Yosef**.”⁴³ The situation reaches its nadir when Paraoh declares, “**who is God (יְקֹוֹק)** that I should heed his call to send out Yisrael; **I do not know God (יְקֹוֹק)** and I will not release Yisrael.”⁴⁴

Moshe is anointed to reverse this course. As an aside, it is interesting to note the common life path that both Yosef and Moshe share. They begin their lives in positions of stature; Yosef as his father’s favored son and Moshe as the adopted child of Paraoh’s daughter. They are then stripped of that standing, cast out, only to finally recover and exceed their former glory and reign over those that deposed them. In addition, they

²⁹ וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לֹכֵה עֲבָדוֹ אֶת יְקֹוֹק רַק צֹאנֵיכֶם וּבְקֹרְכֶם יֵצֵא גַם טַפְכֶם יִלְךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אִתָּה תִּתְּנֵנִי בְיַדְנָה זְבָחִים וְעֹלוֹת וְעִשִׂינֹה לַיְקֹוֹק אֲלֵכֶינִי: וְגַם מִקְנֵנִי יִלְךְ עִמָּנִי לֹא תִשָּׂא רַפְסָה כִּי מִמֶּנִּי נִקַּח לְעַבְדֵי אֶת יְקֹוֹק אֲלֵכֶינִי וְאַחֲנֹה לֹא יִדַּע מִה נְעַבְדֵי אֶת יְקֹוֹק עַד בְּאֲנֹה שְׁמִי: (שְׁמוֹת י, כד-כו)
³⁰ וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה עוֹד נִגַּע אֲחִיד אֲבִיאי עַל פַּרְעֹה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרָי כֵּן יִשְׁלַח אֲתֶכֶם מִזֶּה לְשָׁלְחֹו כְּלֵה גֵרֶשׁ וְגֵרֶשׁ אֲתֶכֶם מִזֶּה: דַּבֵּר נָא בְּאָזְנֵי מִצְרַיִם וְיִשְׁאַלֹוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְוֹה וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְוֹתֶיהָ כָּל־כֶּסֶף וְכָל־זָהָב: (שְׁמוֹת יא, א-ב)
³¹ וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵימֹר וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מֵתוֹךְ עַמִּי גַם אֲתֶם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עֲבָדוּ אֶת יְקֹוֹק כְּדַבְּרֹתֶיךָ: גַּם צֹאנֵיכֶם גַּם בְּקֹרְכֶם קַחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבְרַכְתֶּם גַּם אֹתִי: (שְׁמוֹת יב, לב) \\\ וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס סִתְנָה כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי רִגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטְּפֵי: וְגַם עָרַב רַב עִלָּה אֲתָם וְצָאוּ וּבְקֹר מִקְנֵה כְּבָד מֵאֵד: (שְׁמוֹת יב, לד-לז)
³² וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלֹוּ מִמִּצְרַיִם כָּל־כֶּסֶף וְכָל־זָהָב וְשִׁמְלֹת: וַיְקַוֵּן נִתָּן אֶת חֵן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלֹוּ אֶת מִצְרַיִם: (שְׁמוֹת יב, לה-לו)
³³ עַל־הָאָרֶץ וְחֹמֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעֵת שָׁנֵי הַשְּׁבָעִי: וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֲכָל הַשָּׂנִים הַטּוֹבוֹת הַבָּאוֹת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ־דָבָר תַּחַת יַד־פַּרְעֹה אֶקְלֵ בַעֲרִים וְשִׁמְרֹה: וְהִי־הָאֵקְלֵ לְפָקֶדוֹן לְאָרֶץ לְשִׁבְעֵת שָׁנֵי הָרַעֲבָ אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה: וְהָאָרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִכְרַת הָאָרֶץ בְּרַעֲבֹ: וַיִּטֵּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עַבְדָּיו: (בְּרַאשִׁית מא, לג-לד)
³⁴ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־עַבְדָּיו הִנְמַצָּא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹקִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יֹאֲקֹב אַחֲרָי הֲוֹדִיעַ אֱלֹקִים אוֹתְךָ אֶת־כָּל־זֵאת אִין־נִבְּוֹן וְחִכְמָה כְּמוֹךָ: אִתָּה תִּהְיֶינָה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פֶּיךָ יִשָּׁק כָּל־עַמִּי רַק הַכֶּסֶף אֲגַדֵּל מִמֶּךָ: (שְׁם לח-מ)

³⁵ וַיֹּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ וַיְבִיאוּ אֹתֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ אֲפִים אֶרְצָה (בְּרַאשִׁית מב, ו)
³⁶ וְעַתָּה לֹא אֲתָם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הֶאֱלֹקִים וַיִּשְׁמַע אֶל־בְּקוֹל פַּרְעֹה וְלֹא־דוּן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: מִהָרֹה וְעַל־אֵל אָבִי וְאַמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמִנִי אֲלֵכֶם לְאִדּוֹן לְכָל מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֵל תַּעֲמֹד: (בְּרַאשִׁית מה, ח-ט)
³⁷ וְהָקֵל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה לְאֹמֶר בָּאוּ אֹתֵי יוֹסֵף וַיִּטֵּב בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עַבְדָּיו: (בְּרַאשִׁית מה, טז)
³⁸ וַיִּשְׁמֹוּ לוֹ לְבָדוֹ וְלֵהֶם לְבָדוֹם וְלְמִצְרַיִם הֶאֱלֵכִים אֹתוֹ לְבָדוֹם כִּי לֹא יוֹכְלוּן הַמִּצְרַיִם לְאֵקְלֵ אֶת הָעִבְרִים לְחֹם כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְמִצְרַיִם: (בְּרַאשִׁית מג, לב)
³⁹ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֹחָיו וְאֵל בֵּית אָבִיו אֲעֹלֶה וְאֶגִּידָה לְפַרְעֹה וְאִמְרָה אֵלָיו אֲחִי וּבֵית אָבִי אֲשֶׁר בָּאָרֶץ כְּנַעַן בָּאוּ אֵלַי: (בְּרַאשִׁית מו, לא) \\\ וַיְבֹא יוֹסֵף וַיְגִיד לְפַרְעֹה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֹחָי וְצֹאנֵם וּבְקֹרְכֶם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאָרֶץ כְּנַעַן וְהִנֵּם בָּאָרֶץ גִּשֹׁן: (בְּרַאשִׁית מז, א)
⁴⁰ וַיִּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בָּאָרֶץ גִּשֹׁן וַיִּצְחַז בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מֵאֵד: (בְּרַאשִׁית מז, כז)
⁴¹ וַיַּעֲבְרוּ יְמֵי כְבִיתוֹ וַיִּדְבַר יוֹסֵף אֶל בֵּית פַּרְעֹה לְאֹמֶר אִם נָא מִצְרַיִם חֵן בְּעֵינֵיכֶם דַּבְּרוּ נָא בְּאָזְנֵי פַרְעֹה לְאֹמֶר: (בְּרַאשִׁית נד, ג)
⁴² וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֹחָיו וּבֵית אָבִיו רַק טַפְס וְצֹאנֵם וּבְקֹרְכֶם עָזְבוּ בָּאָרֶץ גִּשֹׁן: (בְּרַאשִׁית נה, ח)
⁴³ וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אֹחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא: וַיָּקָם מֶלֶךְ חֲדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף: (שְׁמוֹת יז, ח)
⁴⁴ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְקֹוֹק אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקוֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יַדְעֵתִי אֶת יְקֹוֹק וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: (שְׁמוֹת יח, ב)

both marry daughters of priests, have two sons, the first of which is named for their predicament as a foreigner and the second for their success.⁴⁵ Lastly, the spectacular rise of both Yosef and Moshe within Egypt begin on Rosh Hashana.⁴⁶

At first, similar to Paraoth's forgetting of Yosef, Moshe meets resistance to being recognized by Paraoth as the representative of Bnei Yisrael⁴⁷ which is bundled with Paraoth's rejection of God as the Lord to whom he must listen. As Moshe's mission progresses, Paraoth begins to **acknowledge Moshe** as the address to speak with God and negotiate over Bnei Yisrael's future.⁴⁸ Simultaneously, Paraoth begins to **recognize the God he did not know** as the power he must contend with.⁴⁹ This acknowledgment of God and the engagement with Moshe and Aharon by Paraoth reverses the previous dismissal of God⁴⁴ and the forgetting of Yosef by Paraoth.⁴³ Throughout the plagues, Bnei Yisrael gain more freedom⁵⁰ which culminates in the plague of Choshech (חֹשֶׁךְ) where Paraoth acquiesces to granting all of Bnei Yisrael **freedom of movement and shortly after complete independence**.⁵¹ This steadily increasing emancipation begins the process of countermanding the enslavement that had gradually been imposed on Bnei Yisrael in the time of Yosef.⁴² At first, **Moshe's communication with Paraoth and Paraoth's with Moshe is through an intermediary, Aharon**.⁵² Eventually, starting with the plague of Choshech (חֹשֶׁךְ), **Paraoth begins to address and interact with Moshe directly**.⁵³ This is the inverse of the steady alienation experienced by Yosef from Paraoth and his court.⁴¹ Similar to Yosef's experience,³⁸ despite years of assimilation, **Bnei Yisrael remain outsiders** in Egyptian society.⁵⁴ Bnei Yisrael's **segregation** and being spared the brunt of the plagues in

Eretz Goshen is highlighted in a number of plagues, but most prominently in the plague of Barad (בָּרָד).⁵⁵ This allows them to once again **flourish in Eretz Goshen** and restores them to the former glory and success they had once experienced under Yosef's auspices and sponsorship.⁴⁰ Moshe's stature continues to grow through the plagues and reaches its zenith prior to the final plague where the Torah notes his prominence: "**Moshe was highly esteemed in the land of Egypt** and among the servants of Paraoth and amongst the people."⁵⁶ His eminence is now on par with and reminiscent of the standing that Yosef had once achieved with Paraoth and the royal court and within Egyptian society.³⁵⁻³⁷ This all leads to the moment when, post the final plague, similar to Yosef,³⁴ **Paraoth needs Moshe**⁵⁷ in order to remove Bnei Yisrael from his land; once and for all acknowledging that God, not Paraoth, is master of Bnei Yisrael and the world (see second illustration).

The enriching and dismantling of Egypt. Yosef's sudden rise to power and prominence within Egypt and his subsequent estrangement. Moshe's rapidly rising star from anonymity. Paraoth's (Sam Bankman-Fried's) accumulation of power and wealth and then his fall from grace. These inverse parallels speak to the fragility of our existence and how God in a moment can suddenly change that which we take for granted, what we believe or think will always be true or what we assume to be the status quo. It is immensely humbling and reminds us of how we must keep the acknowledgement and recognition of God at the center of our lives. All of this brings to mind Chana's description of God in her famous prayer of thanksgiving (תפילת חנה) to God for suddenly changing her fortunes and graciously granting her a son, Shmuel, who she dedicates to God. "God deals death and gives life, He casts

⁴⁵ וְלְיוֹסֵף יָלְדוּ שְׁנֵי בָנִים בְּיָמָיו שְׁנַת הָרֵעִב אֲשֶׁר יִלְדֶה-לּוֹ אִסְנֹת בַּת-פּוֹטִי פֶרַע כְּהֵן אֹנִי: וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת-שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי-נָשָׂא אֶת-כָּל-עַמְלִי וְאֶת כָּל-בֵּית אָבִי: וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי-הִפְרַנִּי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: (בראשית מא, כג-כד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְשִׁבְתָּ אֶת-הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת-צַפְרָה בְּתוֹ לַמֶּשֶׁה: וַתֵּלֶד בֶּן: וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁמוֹ גֶרְשֹׁם כִּי-אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִי: (שמות ב, כא-כב) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֲתָן מֹשֶׁה אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי-הוֹצִיא יְהוָה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: וַיִּקְחַ וַיִּתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה אֶת-צַפְרָה אִשְׁתּוֹ מִשֵּׁה אַחֵר שְׁלוּחֵיהֶּ: וְאֶת שְׁנֵי בָנָיו אֲשֶׁר שָׁם הָאֱחָדִים גֶרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִי: וְשֵׁם הָאֶחָד אֲלִיעֶזֶר כִּי-אֱלֹקֵי אָבִי בְעֶזְרִי: וַיִּצְלַנִּי מִתַּרְבַּע פְּרַעֲוִה: (שמות יח, א-ד)

⁴⁶ בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, מנלן? דכתיב תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישאל הוא וגו', עדות ביהוסף שמו בצאתו וגו'. בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים - כתיב הכא והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, וכתיב התם והסירותי מסבל שכמו. (ראש השנה י:)

⁴⁷ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן לְמַעַן אֲמַר מִצְרָיִם לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְיִתְּנוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְדֵי: (שמות ה, ד) וְעַיִן הָעֵרָה 44

⁴⁸ וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן... (שמות ח, ד) וְעוֹד שְׁמוֹת ח, כא, כז, יט, וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֵלַי יְהוָה וְיִסַּר הַצַּרְדָּעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וְאִשְׁלַחְהֶם אֶת-הָעַם וְיִזְבְּחוּ לִיקְוֹק: (שמות ח, ד) וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטִים אֵל פְּרַעֲוִה אֲצַבֵּעַ אֱלֹקִים הוּא וְיִחַזְקֵנו לֵב פְּרַעֲוִה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה: (שמות ח, טו) וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲוִה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים חֲטֵאתִים קָמוּ אֶנּוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה כְּדַבְּרִי: (שמות יב, ל-לא)

⁵⁰ ...בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים... (ראש השנה י:)

⁵¹ וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לֹא עֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה רַק צִאֲנֹכֶם וּבִקְרַכֶּם יֵצֵא גַם טַפְכֶּם: עַמְכֶּם: (שמות יד, כ) גַּם צִאֲנֹכֶם גַּם בִּקְרַכֶּם קָחוּ כְּאֲשֶׁר דָּבַרְתֶּם וְלֹא וּבִרְכַתֶּם גַּם אֶתִּי: (שמות יב, לב)

⁵² אֵתָה תִּדְבַר אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְךָ וְאַהֲרֹן אַחִירִי: וְדַבֵּר אֶל פְּרַעֲוִה וְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ: (שמות ז, ב) וְעַיִן הָעֵרָה 48

⁵³ וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לֹא עֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה רַק צִאֲנֹכֶם וּבִקְרַכֶּם יֵצֵא גַם טַפְכֶּם: עַמְכֶּם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אַתָּה תִּתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעוֹלוֹת וְעִשְׂוִינוּ לִיקְוֹק אֱלֹהֵינוּ: (שמות י, כד-כה)

⁵⁴ וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה אֶל מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לֹא זָבַחוּ וְלֹא לִקְוֹכֶם בְּאֶרֶץ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכְוֹן לְעִשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֵבֶת מִצְרָיִם נִזְבַּח לִיקְוֹק אֱלֹהֵיהֶם הֵן נִזְבַּח אֶת תוֹעֵבֶת מִצְרָיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלֵנוּ: (שמות ח, כא-כב)

⁵⁵ רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בָרָד: (שמות ט, כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה רְאֵה נִתְתִּיר אֱלֹהִים לְפְרַעֲוִה וְאַהֲרֹן אַחִירִי: הֲיֵה נִבְיֶיךָ (שמות ז, א) וַיִּמְהַר פְּרַעֲוִה לְקָרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חֲטֵאתִי לִיקְוֹק אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם: (שמות טו, טז) וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת חֹן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרָיִם גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָדוֹל מֵאֵד בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פְּרַעֲוִה וּבְעֵינֵי הָעַם: (שמות יא, ג)

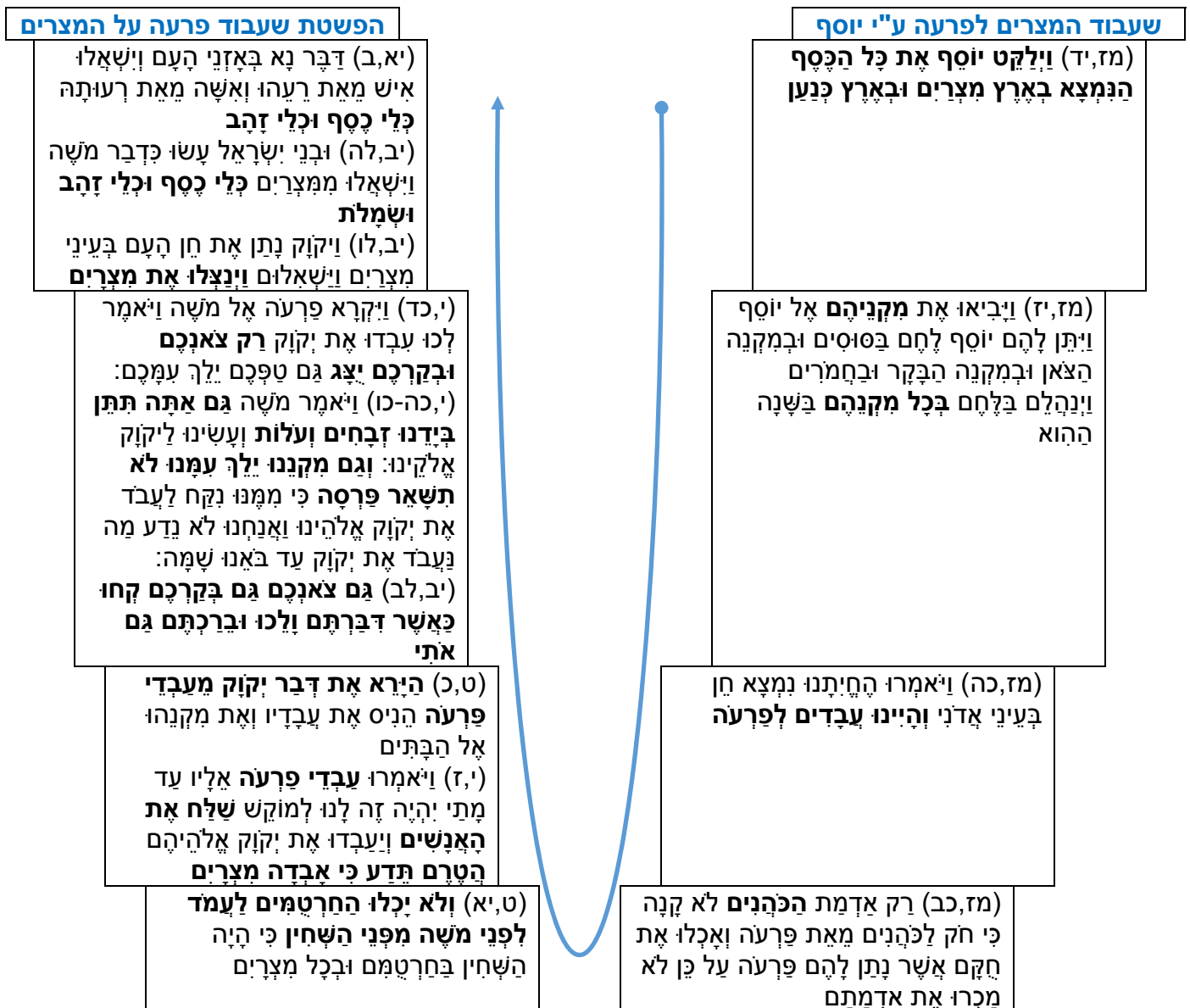
⁵⁷ וַיִּקְרָא פְּרַעֲוִה לְיִלְהָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרָיִם וַתְּהִי צַעֲקָה גְדוֹלָה בְּמִצְרָיִם כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת: וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לְיִלְהָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ אֶנּוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה כְּדַבְּרִי: (שמות יב, ל-לא)

down into She'ol and raises up; God makes individuals poor and also enriches them, He casts down, He also lifts high; He raises the poor from the dust, lifts up the needy from the dunghill, setting them with nobles, granting them seats of honor; For the pillars of the earth are God's, He has set the world upon them. He guards the steps of His faithful, but the wicked are silenced in darkness – for not by strength shall man

prevail."⁵⁸ This idea is succinctly captured by the verses in Yirmiyahu, "Thus said God: Cursed is the one who trusts in man, who makes mere flesh his strength, and turns his thoughts from God...Blessed is the one who trusts in God, whose trust is in God alone (בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח) (בְּיָקוּק וְהָיָה יְקוּק מִבְּטָחוֹ)".⁵⁹

Shabbat Shalom

First Illustration

⁵⁸ יְקוּק מִמִּית וּמְחִיָּה מוֹרִיד שְׂאוֹל וְנֵעַל: יְקוּק מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מִשְׁפִּיל אֶף-מְרוֹמָם: מְקִיָּם מַעֲפָר דָּל מֵאֲשַׁפֵּל: יָרִים אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם-נְדִיבִים וְכֹסֵא כְבוֹד יִנְחַלֵּם כִּי לִיקוּק מִצְרַיִם אֶרֶץ נִשְׁתַּעַלְתָּם תִּבְלֵ: רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֵר וְרָשָׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ כִּי-לֹא בִכְחַן יִגְבֵּר-אִישׁ: (שְׂמוּאֵל א ב,ו-ט)

⁵⁹ כִּהוּ אָמַר יְקוּק אֲרוּר הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בָּשָׂר זָרְעוּ וּמִן-יְקוּק יִסּוּר לְבוֹ: וְהָיָה כַּעֲרֵר בְּעַרְבָּה וְלֹא יִרְאֶה כִּי-יָבֹא טוֹב וְשָׂנוּ חֲרָרִים בְּמַדְבַּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב: בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּיְקוּק וְהָיָה יְקוּק מִבְּטָחוֹ: וְהָיָה כַּעֲזוֹן שְׂתוּל עַל-מַיִם וְעַל-יִבְלֵי שִׁלַּח שְׂרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי-יָבֹא חֵם וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעַג וּבִשְׁנַת בַּצְרִית לֹא יִדְאָג וְלֹא יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרָי: (יִרְמִיָּהוּ יז,ה-n)

Second Illustration

מעמד הזיקה בין פרעה ליוסף (וה')
ושעבוד בני"

פרעה זקוק ליוסף:
(מ,לח) ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא
כזה איש אשר רוח אלקים בו
(מ,לט) ויאמר פרעה אל יוסף אחרי
הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון
וחכם כמוך
(מ,מ) אתה תהיה על ביתי ועל פיך
ישק כל עמי רק הכסף אגדל ממך

מעמד יוסף:
(מ,בו) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא
המשביר לכל עם הארץ ויבאו אחי יוסף
וישתחו לו אפים ארצה
(מ,בח) ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה
כי האלקים וישימיני לאב לפרעה ולאדון
לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים
(מ,בט) מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו
כה אמר בנך יוסף שמיני אלקים לאדון
לכל מצרים רדה אלי אל תעמד
(מ,בצ) והקל נשמע בית פרעה לאמר
באו אחי יוסף ויטיב בעיני פרעה ובעיני
עבדיו

(מ,גב) וישימו לו לבדו ולהם לבדם
ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא
יכלו המצרים לאכל את העברים לחם
כי תועבה הוא למצרים

יוסף מדבר ישיר לפרעה:
(מ,גד) ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית
אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו
אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי
(מ,גה) ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר
אבי ואחי וצאנכם ובקרם וכל אשר להם
באו מארץ כנען והנם בארץ גשן

(מ,גו) וישב ישראל בארץ מצרים
בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד

יוסף מדבר ע"י מליץ לפרעה:
(מ,גז) ויעברו ימי בכיתו וידבר יוסף אל
בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן
בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר

תחילת שעבוד בני":
(מ,גח) וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק
טפם וצאנכם ובקרם עזבו בארץ גשן

שלילת יוסף ע"י פרעה:
(מ,גט) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור
ההוא:
(מ,ד) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו
ועצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם
(מ,דא) ויקם מלך חדש על מצרים אשר
לא ידע את יוסף

שלילת ה' ע"י פרעה:
(מ,דב) ויאמר פרעה מי יקוק אשר אשמע
בקלו לשלח את ישראל לא ידעתי את
יקוק וגם את ישראל לא אשלח

מעמד הזיקה בין פרעה למשה (וה')
ושחרור בני"

פרעה זקוק למשה:
(יב,ל) ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו
וכל מצרים ותהי צעקה גדלה במצרים כי
אין בית אשר אין שם מת:
(יב,לא) ויקרא למשה ולאהרן לילה
ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם
בני ישראל ולכו עבדו את יקוק כדברכם

מעמד משה:
(ז,א) ויאמר יקוק אל משה ראה נתתיך
אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך
(ז,ט) וימהר פרעה לקרא למשה
ולאהרן ויאמר חטאתי ליקוק אלקיכם
ולכם
(ז,יא) ויתן יקוק את חן העם בעיני מצרים
גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים
בעיני עבדי פרעה ובעיני העם

(ז,יב) ויקרא פרעה אל משה ולאהרן
ויאמר לכו זבחו לאלקיכם בארץ
(ז,יג) ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי
תועבת מצרים נזבח ליקוק אלקינו הן
נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא
יסקלנו

משה מדבר ישיר לפרעה:
(ז,יד) ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו
עבדו את יקוק רק צאנכם ובקרכם יצג גם
טפכם ילך עמכם:
(ז,יז) ויאמר משה גם אתה תתן בידנו
זבחים ועלות ועשינו ליקוק אלקינו

(ז,יח) רק בארץ גשן אשר שם בני
ישראל לא יהיה ברד

משה מדבר ע"י מליץ לפרעה:
(ז,יט) אתה תדבר את כל אשר אצוך
ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את
בני ישראל מארצו

תחילת שחרור בני":
(ז,כ) ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו
עבדו את יקוק רק צאנכם ובקרכם יצג גם
טפכם ילך עמכם
(ז,כא) גם צאנכם גם בקרכם קחו
כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי

שלילת והכרת משה ע"י פרעה:
(ז,כב) ויאמר אלהם מלך מצרים למה
משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו
לכו לסבלתיכם
(ז,כג) ויקרא פרעה למשה ולאהרן...
(ועוד ח,כא \ ט,כז \ י,ט)

הכרת ה' ע"י פרעה:
(ז,כד) ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר
העתירו אל יקוק ויסר הצרדעים ממני
ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו ליקוק
(ז,כה) ויאמרו החרטמים אל פרעה
אצבע אלקים הוא ויחזק לב פרעה ולא
שמע אלהם כאשר דבר יקוק
(ז,כז) וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן
ויאמר אלהם חטאתי הפעם יקוק הצדיק
ואני ועמי הרשעים